

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7927>

Number: 73 , p. 1-16, Winter 2018

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Article Acceptance Date

05.11.2018

24.12.2018

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

31.12.2018

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUĞA YÖNELİK CİNSEL İSTİSMAR TUTUMLARININ İNCELENMESİ*

AN INVESTIGATION OF ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS CHILD SEXUAL ABUSE

Doç. Dr. Münevver Can Yaşar

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1987-8393>

Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi
Anabilim Dalı, munevver2002@yahoo.com

Ömer Erbasan

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

?

?

Burak Akçeşme

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

?

?

Çağdaş Korkmaz

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

?

?

Hande Gedik

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0000-0000-0000>

* Bu araştırma, 23-25 March 2018 tarihlerinde Afyonkarahisar'da düzenlenen "UBEK-Uluslararası Bilim ve Eğitim Kongresi"nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

?

[?](#)**Öz**

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının bazı değişkenlere (cinsiyet, yaş, medeni durum, meslekteki kıdem, çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma, eğitim gereksinimi ve cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada kendini hazır hissetme) göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada genel tarama modeli türlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar merkez ilçelerinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ilkokullarda görev yapan ve araştırmaya gönüllü katılan 406 sınıf öğretmeni (214 kadın ve 192 erkek) dâhil edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Genel Bilgi Formu" ve öğretmenlerin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarını belirlemek amacıyla Choo vd. (2013) tarafından geliştirilen ve Akın vd. (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Verilerin analizinde frekans ve yüzde gibi betimsel istatistiklerin yanı sıra normallik sağlanmadığı için Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis H T kullanılmıştır. Kruskal Wallis H Testi'nde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların görülmesi durumunda Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılarak hangi gruplar arasında farklılık olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumları ile cinsiyet, yaş ve medeni durum değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu belirlenmiş; ancak kıdem, çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma ve eğitim gereksinimi ve cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada kendini hazır hissetme değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınıf öğretmeni, Çocuk İstismarı, Cinsel İstismar, Tutum

Abstract

The aim of this study was to investigate elementary school teachers' attitudes towards child sexual abuse according to some variables (gender, age, marital status, seniority in the profession, in service training about child neglect and abuse, training needs and self-readiness to identify the symptoms of sexual abuse). Relational screening model was used in the study. The study group consisted of 406 elementary school teachers (214 females and 192 males) who were in charge at public elementary schools in the central districts of Afyonkarahisar in 2016-2017 academic year. As data collection tools, "Demographical Information Form" and in order to determine the teachers' attitudes towards child sexual abuse "Teacher Reporting Attitudes Scale - TRAS" developed by Choo et al. (2013) and adapted into Turkish by Akın et al. (2013) were used. In addition to descriptive statistics such as frequency and percentage, Mann-Whitney U Test and Kruskal-Wallis H Test were used for data analysis since the distributions were not normal. In the case of statistically significant differences in the Kruskal Wallis H Test, Post-Hoc Multiple Comparison Test was utilized to find out between which groups there was a difference. As a result of the study, it was found that there was a statistically significant relationship between the teachers' attitudes towards child sexual abuse and their gender, age and marital status; however, there was no statistically significant relationship between the attitudes and seniority in the profession, in service training about child neglect and abuse together with training needs, self-readiness to identify the symptoms of sexual abuse.

Key Words: Elementary School Teacher, Child Abuse, Sexual Abuse, Attitude

GİRİŞ

Günümüzde istismar türleri arasında en hızlı artış gösteren suç türü cinsel istismar-

dır. Çocuğun çocukluk çağını ve geleceğini engelleyen bu durum duygusal, ahlaki, sosyal, kültürel, hukuki boyutları olan büyük bir

sorundur. Özellikle çocuklukta maruz kalınan bu yaygın sorun, derin izler bırakmakta, çocuğun akıl ve ruh sağlığını olumsuz etkilemektedir. Çocukların cinsel istismarının yaygın olduğu bilinmekle birlikte, konunun hassasiyeti ve özellikle bu alanda kapsamlı bir veri tabanının oluşturulmaması ve akademik çalışmaların yetersizliği ülkemiz için sağlıklı veriler bildirmeyi ve konunun gerçek boyutları hakkında fikir edinilmesini zorlaştırmaktadır. Mevcut bilgiler ise bazı vakaların gizlenmesi ve bildirim yapılmaması gibi nedenlerden dolayı gerçek durumu tam olarak göstermemekte ve çocuk cinsel istismarı vakalarının çoğu gizli kalmaktadır.

Cinsel istismar, her yaştan, sosyoekonomik düzeyden ve kültürel geçmişten gelen çocukları fiziksel ve psikososyal yönden olumsuz etkileyen (Alzaoubi, Ali, Flah ve Alnatour, 2018: 149), salgın oranlarda (Modelli, Galva ve Pratesi, 2012: 2; Pereda, Guilera, Forns ve Gómez-Benito, 2009a: 331) karmaşık bir yaşam deneyimidir (Putnam, 2003: 269). Cinsel istismar, çocuğa bir erişkin ya da yaşça büyük bir çocuk tarafından cinsel uyarı ve doyum amaçlı yapılan davranış veya temaslardır (Hornor, 2010: 359). Cinsel istismar çocuğun tam olarak kavrayamadığı hem dokunma hem de dokunma karşılığı davranışları içerebilir (Cantón-Cortés, Cortés ve Cantón, 2012: 666). Genellikle bunlar, çocuğun ne anlama geldiğini kavrayamayacağı, gelişimsel olarak hazır olmadığı, onay vermeyeceği, yasalara ve toplumun kültürel değerlerine aykırı cinsel eylemlerdir (World Health Organization/WHO, 2006: 10). Diğer istismar türlerinden farklı olarak, uzun süre ve yıllar boyunca fark edilmeden devam edebilen (Beyazıt, 2015: 450; Hurtado, Katz, Ciro, Gutfreund ve Nosike, 2014: 103) cinsel istismarın, tespit edilmesi en zor çocuk istismarı türü olduğu belirtilmektedir (Beyazıt ve Bütün Ayhan, 2015: 444).

Cinsel istismara maruz kalma durumu cinsiyetler arası farklılık göstermekte ve

kızlarda erkeklere oranla daha fazla görülmektedir (Dukett, 2015: 1; Pereda vd., 2009a: 332; Pereda, Guilera, Forns, ve Gomez-Benito, 2009b: 329; Putnam, 2003: 270; Stoltenborgh, Van IJzendoorn, Euser ve Bakermans-Kranenburg, 2011: 79). Dubowitz (2002) araştırmasında, kızların erkeklere oranlara üç kat fazla cinsel istismara maruz kaldığını belirtmektedir. On sekiz yaşına kadar kız çocukların %12-25'inin, erkek çocukların ise %8-10'unun istismara uğradığı saptanmıştır (Modelli vd., 2012: 1). Erkeklerde bu oranın az olması, zayıflık ve başarısızlık duyguları, toplumun geleneksel olarak erkekleri kurban olarak değil de saldırgan olarak görmesi (Dhaliwal, Gauzas, Antonowicz ve Ross, 1996: 620; Romano ve De Luca, 2001: 56), erkeklerde eril itibarın ve mağduriyetin kabulü ile birlikte eşcinsellik damgalanmasından duyulan kaygı (Finkelhor, 1999: 103) ve dışlanma korkusu (Polat, 2007: 94) gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Erkek çocuklarda olduğu gibi kız çocuklarda da cinsel istismara maruz kalma durumu gizli tutulabilmektedir. Bu durum istismarcının çocuğu korkutup söylemesini engellemesi, anne babanın toplumun baskısından korktuğu için durumu bildirmemesi gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir.

Cinsel istismar büyük oranda çocuğun tanıdığı ve güven ilişkisi kurmuş olduğu yetişkinler tarafından gerçekleştirilmekte (Finkelhor, 1999: 101; Hornor, 2010; Modelli vd., 2012: 2), öncelikle aile ortamında ortaya çıkmakta ancak süreç içerisinde çocuk bakımından sorumlu olan diğer ortamlarda da kendini göstermektedir. Bu nedenle çocukların ev ortamı dışında en çok zaman geçirdikleri yer olan okul ortamı, istismara uğrayan çocukların tespit edilmesi ve istismarın önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Can Yaşar, İnal Kızıltepe ve Kandır, 2014: 290).

Öğretmenlerin önleme çalışmaları ile birlikte istismara uğramış çocuğu belirleme,

değerlendirme ve ilgili birimlere yönlendirme görevlerini üstlenmeleri gerekmektedir (Kenny, 2001: 88). Özellikle sınıf öğretmenleri, çocukların en çok cinsel istismara maruz kaldıkları dönem olan ilkokul yıllarında çocuklarla yakın ilişkiler kurması nedeniyle olası bir istismarın ortaya çıkarılmasında ve bildirilmesinde rol alacak en önemli kişilerdir. Tüm gün çocuklarla birlikte olan, onların özelliklerini iyi tanıyan, çocuklarla düzenli ve sürekli temas içerisinde olan öğretmenler, çocuklarda meydana gelebilecek davranış değişikliklerini tanıma ve tanımlama şansına sahiptirler (Baginsky, 2003: 119; Crosson-Tower, 2003: 13; McKee ve Dillenburger, 2009: 322; Walsh, Bridgstock, Farrella, Rassafianib ve Schweitzer, 2008: 990). Bu bağlamda, sınıf öğretmenlerinin çocuklara yönelik cinsel istismarın önlenmesinde tutumlarının olumlu yönde gelişmiş olması beklenmektedir. Bu doğrultuda araştırma, sınıf öğretmenlerinin cinsel istismara yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Sınıf öğretmenlerinin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının bazı değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, medeni durum, meslekteki kıdem, çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitim alma, eğitim gereksinimi ve cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada kendini hazır hissetme) farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada genel tarama modeli türlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, incelenen değişkenlere etki edilmeksizin iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkileri irdelemektedir (Fraenkel ve Wallen, 2009).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Afyonkarahisar

merkez ilçelerinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma grubuna, gönüllülük esasına dayalı olarak 406 sınıf öğretmeni (214 kadın ve 192 erkek) dâhil edilmiştir.

Araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin demografik özellikleri incelendiğinde; öğretmenlerin %52,7'sinin kadın, %47,3'ünün erkek olduğu; %11,6'sının 25 yaş ve altı, %35'inin 26-35 yaş, %28,1'inin 36-45 yaş, %19,9'unun 46-55 yaş aralığında, %5,4'ünün ise 56 yaş ve üzerinde olduğu; %78,8'inin evli, %21,2'sinin bekar olduğu; %21,9'unun meslekte ilk beş yıl, %18,2'sinin 6-10 yıl, %16,7'sinin 11-15 yıl, %13,3'ünün 16-20 yıl, %13,5'inin 21-25 yıl, %8,3'ünün 26-30 yıl, %7,8'inin 31 yıl ve üzeri kıdeme sahip olduğu; %73,3'ünün daha önce çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili herhangi bir eğitim almadığı, %26,6'sının ise eğitim aldığı; %76,3'ünün çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitime gereksinim duyduğu, %23,7'sinin ise eğitim gereksinimi olmadığı belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, öğretmenlerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla "Genel Bilgi Formu" ve öğretmenlerin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarını belirlemek amacıyla "Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği" kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından geliştirilen formda; öğretmenlerin cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, meslekteki kıdemi, çocuk istismarı ile ilgili bildirim türleri, eğitim alma durumları ve bu konuda eğitim gereksinimlerine yönelik sorular yer almaktadır.

Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği (ÇYCİTÖ): Choo, Walsh, Chinna ve Tey (2013) tarafından geliştirilen ve Akın, Aşut, Demirci, Akbaş, Güler, Demir ve Kaymaz (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçek, öğretmenlerin çocukların cinsel istismarına karşı tutum düzeylerini belirlemeye yönelik geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. Bu ölçek dört

boyuttan (değer, kaygı, yükümlülük, güven) ve sekiz maddeden oluşmaktadır. Beşli likert (5 Kesinlikle katılmıyorum – 1 Kesinlikle katılıyorum) tipi bu ölçekte, yükselen puanlar yüksek düzeyde negatif tutumları göstermektedir. Yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinin ölçeğin orijinal formundaki gibi iyi uyum verdiği belirtilmiştir ($\chi^2=23.91$, $sd=14$, $RMSEA=.047$, $NFI=.98$, $IFI=.99$, $CFI=.99$, $GFI=.98$, $SRMR=.023$). Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları dört alt boyut için; değer alt boyutu: .88, kaygı alt boyutu: .75, yükümlülük alt boyutu: .87 ve güven alt boyutu: .58 olarak hesaplanmıştır (Akın vd., 2013).

Verilerin Analizi

Elde edilen verilerin analizinde; sınıf öğretmenlerine ilişkin demografik özelliklerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzde gibi betimsel istatistikler kullanılmıştır. Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği'nden elde edilen verilerin normalliği, Kolmogorov-Smirnov (K-S) ve Skewness Kurtosis basıklık çarpıklık değerleri ile incelenmiştir. Değerle-

rin normal dağılmaması nedeniyle, gruplar arası farklılık incelenirken ikili gruplarda Mann Whitney U Testi, ikiden fazla gruplarda ise Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Kruskal Wallis H Testi'nde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkların görülmesi durumunda Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi kullanılarak hangi gruplar arasında farklılık olduğu belirlenmiştir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Gruplar arası farklılık incelenirken; anlamlılık düzeyi olarak .05 kullanılmış olup $p<.05$ olması durumunda gruplar arası anlamlı farklılığın olduğu, $p>.05$ olması durumunda ise gruplar arası anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Sınıf öğretmenlerinin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve tartışılmıştır.

Tablo 1. Öğretmenlerin Çocuk İstismarı Şüphesini Bildirme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Çocuk İstismarına İlişkin Görüşler	Yanıtlar	n	%
Kanunlara göre çocuk istismarı şüphesini bildirme	Evet	378	93,1
	Hayır	28	6,9
	Toplam	406	100
Milli Eğitim Bakanlığı politikalarına göre profesyonel anlamda çocuk istismarı şüphesini bildirme	Evet	369	90,9
	Hayır	37	9,1
	Toplam	406	100
Etik açıdan çocuk istismarı şüphesini bildirme	Evet	400	98,5
	Hayır	6	1,5
	Toplam	406	100
Çocuk istismarı durumu tespit edildiğinde bildirim yapılması gereken kurumlar	Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	61	15,0
	Milli Eğitim Müdürlüğü	35	8,6
	Sağlık Müdürlüğü	6	1,5
	Emniyet Müdürlüğü	68	16,7
	Okul Aile Birliği	3	0,7
	Okul Yönetimi	233	57,5
	Toplam	406	100
Cinsel istismarın belirtilerini tanımamada kendini hazır hissetme	Hazırlıksız	32	7,88
	Kısmen Hazırlıksız	34	8,37
	Emin Değil	115	28,32

Kısmen Hazırlıklı	193	47,53
Hazırlıklı	32	7,88
Toplam	406	100

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin %93.10'unun kanunlara göre, %90.88'inin Milli Eğitim politikalarına göre, %98.5'inin ise etik anlamda çocuk istismarı şüphesini bildirme sorumlulukları olduğunu düşündükleri; %57,5'inin istismar durumunu okul yönetimine, %16,7'sinin Emniyet Müdürlüğüne, %15'inin Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne bildirmeleri gerektiğini düşündükleri ve sadece %7,8'inin cinsel istismarın belirtilerini tanımlama konusunda kendilerini hazır hissettikleri görülmektedir.

Can Yaşar, Şenol ve Akyol (2015) öğretmen adaylarının çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarını incelemek amacıyla yaptıkları araştırmalarında, öğretmen adaylarının %95.4'ünün kanunlara göre, %89,8'sinin Milli Eğitim politikalarına göre, %99'unun ise etik anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirme sorumlulukları olduğunu düşündüklerini belirlemişlerdir. Yine Pala'nın (2011) öğretmen adaylarının çocuk ihmal ve istismarı konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada, öğretmen adaylarının %96.4'ünün ahlaki anlamda, %87.7'sinin kanunlara göre, %73.7'sinin ise Milli Eğitim politikalarına göre çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmede sorumlu oldukları sonucu araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Sarıbaş (2013) okul öncesi öğretmenleri ile yaptığı araştırmada öğretmenlerin kanunlara göre %90, öğretmen olarak %98.7 ve ahlaki olarak %100 bildirimden sorumlu olduklarını düşündükleri sonucunu ortaya koymuştur. Kürklü (2011) de çalışmasında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun (%85.9) çocuk ihmal ve istismar şüphesini kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını düşündüklerini belirlemiştir. Öğretmenlerin çocuğa yönelik olası bir cinsel istismarı hem kanunlara göre, hem Milli Eğitim politikalarına göre hem de etik anlamda bildirme sorumluluğunda olmaları olumlu ve önemli bir so-

nuç olarak değerlendirilebilir. Ancak öğretmenlerin cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada kendilerini tam olarak hazır hissetmedikleri görülmektedir. Araştırma sonuçlarıyla benzer olarak Tugay (2008) ve Sarıbaş (2013) öğretmenler ile Can Yaşar vd. (2015) öğretmen adayları ile yürüttükleri çalışmalarda, öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının cinsel istismarı tanımlamada kararsızlıklar yaşadıkları ve bilgi eksikliklerinin olduğu sonucunu ortaya koymuşlardır. Walsh, Bridgstock, Farrell ve Schweitzer (2005) ve Kenny (2001) öğretmenler ile yürüttükleri çalışmalarda, öğretmenlerin çocuğa yönelik cinsel istismarı tanımlamada hazırlıksız olduklarını ve düşük güvene sahip olduklarını belirlemişlerdir. Lynn (2008) ise araştırmasında, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirim konusunda eğitim alsalar da bu konuda birçok yanlış yaptıklarını ve yanlış inanışlara sahip olduklarını ortaya koymuştur. Öğretmenler aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu vurgulamışlar ve dikkate alınmayacaklarından korktukları için bildirimde bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Yine Pala (2011) çalışmasında öğretmen adaylarının istismar türleri içerisinde en çok cinsel istismar konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin olası bir cinsel istismar vakasını bildirmede sorumlu olduklarını bilmeleri önemli iken cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada yetersiz olmaları ve bu konuda kendine güvenmemeleri öğretmenlerin konuyla ilgili eğitim almaları gerekliliğini ortaya koymaktadır. Kenny (2004) yaptığı araştırmada, konuyla ilgili eğitim almış öğretmenlerin kendilerini bildirimde bulunmada daha hazır hissettiklerini ortaya koymuştur.

Araştırmada öğretmenlerin çoğunluğunun olası bir cinsel istismarı öncelikle okul yönetimine bildirecekleri belirlenmiştir. Benzer bir şekilde Sağır ve Gözler (2013) okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk ihmal

ve istismarı konusundaki görüşleri ve farkındalık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapmış olduğu araştırmada, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismar durumlarını ilk önce okul yönetimine bildirecekleri sonucuna ulaşmıştır. Can Yaşar vd. (2015) çalışmalarında öğretmen adaylarının benzer bir durumda öncelikle Emniyet Müdürlüğü'ne (polise) bildirimde bulunacaklarını belirlemişlerdir. Çalışmalarda bu kadar farklı sonuçların ortaya çıkması, öğretmenlerin bildirim öncelikle nereye yapacakları konusunda bilgilendirilmediklerini düşündürmektedir. Tekin ve Özgül (2015) araştırmalarında öğretmenlerin cinsel istismara uğrayan çocuğu hem fark edebilme hem de bildirimde uygulanması gereken prosedür konularında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını, özellikle de ensest durumuyla mücadele etmeyi göze alamadıklarını ortaya koymuşlardır. Bu durumla ilgili olarak Pala (2011) Milli Eğitim politikaları içinde çocuğun korunması esasına ilişkin maddeler

yer alsaydı ya da tespit edildiğinde başvurulacak kurum ve kuruluşlar mevcut olsa da, çocuk ihmal ve istismarını bildirim süreci ve bununla ilgili birimlerin oluşturulmasına ilişkin etkin ve açık bir uygulamanın mevcut olmadığını belirtmektedir. Çocuklarda ihmal veya istismar belirtisi gördüklerinde sağlık çalışanları ve kamu görevlilerinin Türk Ceza Kanunu'nun 278-279-280. maddelerine göre bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır (T.C. Resmi Gazete, 2005). İhmal ve istismar şüphesinde bildirimde bulunulabilecek kurum ve kuruluşlar; hastanelerin çocuk koruma birimleri/merkezleri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, İl Müdürlüklerine bağlı Sosyal Hizmet Merkezleri, bölge polis karakolu (çocuk şubesi), Cumhuriyet Savcılığı ve Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı şeklinde sıralanabilir (Can Yaşar vd., 2015).

Tablo 2. Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre ÇYÇİTÖ Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	Sıra Ort.	Mann Whitney U Testi	
				U	p
ÇYÇİTÖ	Kadın	214	189,42	-2,568	,010*
	Erkek	192	219,20		

*p<0,05

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin cinsiyetleri ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği toplam (U=-2,568, p<.05) puanları arasında kadın öğretmenler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Benzer şekilde O'Toole, Webster, O'Toole ve Lucal (1999) tarafından öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri ile ilgili yaptıkları çalışmada, kadın öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarını bildirim oranlarının erkek öğretmenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak konuyla ilgili yapılan çalışmaların çoğunda cinsiyetler ara-

sında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Can Yaşar vd. (2015), Sağır ve Gözler (2013), Pala (2011), Sarıbaş (2013) farklı gruplarla yaptıkları çalışmalarda cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık bulamamışlardır. Araştırmanın kadınlar lehine olan bu sonucu, annelerin çocuklarıyla kurduğu bağ ve kadınların cinsel istismara daha fazla maruz kalmaları nedeniyle konuya daha fazla duyarlı olmaları ile açıklanabilir. Hornor (2010) da kadınların cinsel istismara daha fazla maruz kaldıkları için çocuk cinsel istismarı olasılığına karşı hiper-uyanık olduklarını belirtmektedir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Yaşlarına Göre ÇYÇİTÖ Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek	Yaş	n	Sıra Ort.	sd	Kruskal Wallis H Testi		Anlamlı Fark
					H	p	
ÇYÇİTÖ	25 ve altı	47	202,40	4	12,534	,014*	1-5
	26-35	142	226,06				2-3
	36-45	114	191,89				2-5
	46-55	81	197,29				4-5
	56 ve üzeri	22	143,27				

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin yaşları ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği toplam (H=12.534, p<.05) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yaş grupları incelendiğinde; 56 ve üzeri yaşlardaki öğretmenlerin toplam puanlarının, 25 ve altı, 26-35 ve 46-55 yaşlarındaki öğretmenlerin puanla-

rından; 36-45 yaş aralığında bulunan öğretmenlerin puanlarının 26-35 yaş arası öğretmenlerin puanlarından anlamlı derecede düşük olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre, öğretmenlerin yaşları arttıkça çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının yükseldiği söylenebilir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre ÇYÇİTÖ Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek	Medeni Durum	n	Sıra Ort.	Mann Whitney U Testi	
				U	p
ÇYÇİTÖ	Evli	320	196,81	-2,228	,026*
	Bekar	86	228,38		

*p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin medeni durumları ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği toplam (U=-2,228, p<.05) puanları arasında evli öğretmenler lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Benzer bir sonuca Sağır ve Gözler (2013) de çalışmalarında ulaşarak, evli öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin

bekar öğretmenlerden yüksek olduğunu belirlemiştir. Evli öğretmenlerin (çocukları olduğu varsayımıyla) çocuklara karşı daha hassas olmaları, çocuklarını yetiştirirken edindiği deneyimlerle çocukların özelliklerini daha yakından tanıyabilmeleri, çocukların duygusal ve fiziksel değişimlerini daha rahat gözlemleyebilmeleri gibi durumlar bu sonucun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemlerine Göre ÇYCİTÖ Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek	Kıdem	n	Sıra Ort.	sd	Kruskal Wallis H Testi	
					H	p
ÇYCİTÖ	0-5 yıl	89	213,15	6	12,536	,051
	6-10 yıl	74	224,65			
	11-15 yıl	68	195,46			
	16-20 yıl	54	193,69			
	21-25 yıl	55	218,23			
	26-30 yıl	34	193,85			
	31 yıl ve üzeri	32	146,33			

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin meslekteki kıdemleri ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği toplam (H=12.536, p>.05) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulguya paralel

olarak Kenny (2004), Kürklü (2011) ve Sağır ve Gözler (2013) öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı hakkındaki bilgi, tutum ve farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçladıkları çalışmalarında kıdemler arası anlamlı bir farklılık belirleyememişlerdir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Eğitim Alma ile Eğitim Gereksinimlerine Göre ÇYCİTÖ Puanlarına İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek	Eğitim Alma	n	Sıra Ort.	Mann Whitney U Testi		
				U	p	
ÇYCİTÖ	Evet	108	194,50	-0,936	,349	
	Hayır	298	206,76			
	Eğitim Gereksinimi				-0,440	,666
	Var	310	204,92			
	Yok	96	198,92			

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma durumları ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği toplam (U=-0,936, p>.05) puanları ve eğitim gereksinimi ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği toplam (U=-0,440, p>.05) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Türkiye'deki üniversitelerin lisans programları incelendiğinde, çocuk ihmal ve istismarına yönelik zorunlu derslerin bulunmadığı, bazı üniversitelerde ise bu konuda veya bu içerikte seçmeli derslerin bulunduğu görülmektedir. Pala (2011) da sınıf öğretmenliği, fen bilgisi öğretmenliği ve

matematik öğretmenliği programlarında son sınıf öğrencisi olan 171 öğretmen adayı ile yapmış olduğu araştırmada, katılımcıların %91,2'sinin eğitimleri süresince çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili herhangi bir ders aldıklarını bildirmiştir. Ülkemizde öğretmenlerin hizmet öncesinde ve hizmete başladıklarında sistemli olarak çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alamamaları; öğretmenlerde konu ile ilgili eğitim gereksinimini ortaya çıkarmış olabilir. Sağır ve Gözler (2013) çalışmasında, öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeyleri ile konuyla ilgili resmi bir eğitim alma durumu arasında anlamlı bir fark olmadığını belirle-

miştir. Ancak literatürde farklı sonuçların yer aldığı çalışmalar da bulunmaktadır. Can Yaşar vd. (2015) çalışmalarında çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim almayan öğretmen adaylarının eğitim alan öğretmen adaylarına göre çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarının düşük düzeyde olduğunu belirlemişlerdir. Sarıbaş (2013) ve Tugay (2008) öğretmenlerle yaptıkları çalışmalarda, çocuk ihmal ve istismarını belirlemede; çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma durumlarının önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bunun dışında literatürde çocuk ihmal ve istismarı eğitimi alan öğretmenlerin daha fazla çocuk ihmal ve istismarı bildiriminde bulunduğunu ortaya koyan çeşitli çalışmalar da (Kenny, 2004; Webster, O'Toole, O'Toole ve Lucal, 2005; Goebbels, Nicholson, Walsh ve De Vries, 2008; Walsh, Mathews, Rassafianib, Farrell ve Butler, 2012) bulunmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ancak %26,6'sı daha önce çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenle-

rin çocuk ihmal ve istismarı durumlarına ilişkin bilgi edinebilecekleri en önemli zaman dilimi lisans eğitimi dönemidir. Goldman ve Bradley (2011) de üniversitelerde öğretmen adaylarına çocuk istismarına yönelik uygulamalı eğitimlerin mezuniyet öncesinde verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Ancak yapılan araştırmaların çoğunda katılımcıların lisans eğitimleri sırasında bu konuda ya eğitim almadıklarını ya da aldıkları eğitimin yetersiz olduğunu ifade ettikleri görülmektedir (Abrahams, Casey ve Daro, 1992; Çatık ve Çam, 2006; Dereobalı, Çırak Karada ve Dönmez, 2013; Dilsiz ve Mağden, 2015; Özyürek ve Çetin, 2018; Savi Çakar ve Yazıcı Okuyan, 2017). Bu anlamda hem öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle hem de öğretmen adaylarının üniversite eğitimleri sırasında çocuğa yönelik ihmal ve istismar ile ilgili daha kapsamlı ve nitelikli eğitimler almaları faydalı olacaktır (Cox, Webber ve Joachim, 2007; Mitchell, 2010; Warden, 2005).

Tablo 7. Öğretmenlerin Cinsel İstismarın Belirtilerini Tanımlamada Kendilerini Hazır Hissetme Durumlarına Göre ÇYCIÖ Puanlarına İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek	Hazır Hissetme	n	Sıra Ort.	sd	Kruskal Wallis H Testi	
					H	p
ÇYCIÖ	Hazırlıksız	32	204,64	4	4,272	,370
	Kısmen Hazırlıksız	34	166,90			
	Emin Değil	115	204,88			
	Kısmen Hazırlıklı	193	205,82			
	Hazırlıklı	32	222,30			

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada kendilerini hazır hissetme durumları ile Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği toplam ($H=4.272$, $p>.05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmektedir. Araştırmaya dahil edilen öğretmenlerin çoğunluğunun çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitime gereksinim duydukları düşünüldüğünde sonucun beklenen şekilde olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Pala (2011) öğretmen adaylarının

%20,5'inin fiziksel istismarı tanımlama, %28,1'i cinsel istismarı tanımlama, %16,4'ünün duygusal istismarı tanımlama, %18,7'sinin çocuk ihmalini tanımlama konusunda hazırlıksız olduklarını belirlemiştir. Yine McKee ve Dillenburger (2009), Kuzey İrlanda'da farklı bölümlerde okuyan üniversite birinci sınıf öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin eğitim gereksinimlerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, öğrencilerin çocuk ihmal ve istismarı türleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıklarını

ortaya koymuşlardır. Araştırma sonucunda eğitim alanında öğrenim gören öğrencilerin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili özel bir ders almaları gerektiği vurgulanmıştır. Toros ve Tiirik (2016) okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili deneyimleri ve görüşlerine yönelik yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin yardıma gereksinimi olan çocuk kavramını anladıkları fakat bildirimde bulunma konusunda kendilerini yetersiz hissettikleri ve bu konuda güven sorunu yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Davis ve Gidyev (2001), Derebalı vd. (2013) ve MacIntyre ve Carr (1999) araştırmalarında, ihmal ve istismarının önlenmesinde ve çocukların istismar konusunda bilinçlendirilmelerinde öğretmenlerin bilgilendirici rol oynadığını belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda başka sorumlulukları da bulunmaktadır. Bunlar; bilinçlenme/egitim alma, önleme çalışmalarında bulunma, okul ortamında istismarı önleme ve mağdur öğrenciyi fark edebilme/belirleme, mağdura uygun yaklaşım sergileme, adli bildirimde bulunma ve okul rehberlik servisi ile işbirliği sergileme olarak sıralanabilir (Gallagher-Mackay, 2014; Koçtürk, 2018). Öğretmenler, özellikle çocuk ihmal ve istismarlarının tespiti ve raporlanmasında mağdur çocukların özel gereksinimlerine yanıt verebilmeli; onlara bu tür ataklardan korunabilme stratejilerini öğretmede anahtar elemanlar olarak programın merkezine yerleştirilmelidir. Onlar, yaşanması muhtemel ya da yaşanan çocuk ihmal ve istismarına müdahale edebilecek potansiyele sahip olmalıdırlar. Öğretmenler çocukların aileleriyle düzenli irtibat içindedirler ve gerekli durumlarda ailelerin çocuklarıyla iletişim kurarak destek hizmetleriyle irtibata geçmelerinde onlara yardımcı olabilirler (Can Yaşar, Karaca ve Kaya, 2018; Kefeli, 2016; Walsh vd., 2005; Zhang, Chen, Feng, Li, Zhao ve Luo, 2013). Görüldüğü gibi öğretmen ve diğer okul personeli en yaygın çocuk koruma kaynakları

arasındadırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk cinsel istismarı, karmaşık nedenleri ve trajik sonuçları olan, tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psiko-sosyal olarak çok kapsamlı ve yaşandığı ilk andan itibaren mutlaka ele alınması gereken bir konudur. Hatta sadece çocuk açısından değil farklı birçok sorunu beraberinde getiren bir süreç olarak değerlendirilmesi gereken toplumsal bir sorundur. Ülkemizde cinsel istismarın önlenmesinde polise tedbirler, yasalar ya da istismara maruz kalan çocukların kliniklerde sağaltımlarının yanı sıra henüz cinsel istismara maruz kalmadan çocukların kendi güvenliklerini sağlamaya yönelik eğitim kurumlarında gerçekleştirilecek önleme çalışmalarına acilen gereksinim duyulmaktadır. Literatürde öğretmenlerin yapacakları önleme çalışmaları üç boyutta ele alınmaktadır. Bunlar; birincil, ikincil, üçüncül koruma şeklinde sıralanmaktadır. Birincil korumada öğretmenler, istismarın ortaya çıkmasının önlenmesine yönelik, ikincil korumada istismara uğramış çocuğu erken tanı ve tedavi çalışmaları için yönlendirmeye yönelik, üçüncül korumada ise istismara maruz kalmış çocuğun rehabilitasyonunu takip edip desteklemeye yönelik önleme çalışmalarını yapmalıdırlar (Erol, 2007: 43). Ayrıca öğretmenlerin önleme çalışmaları ile birlikte; istismara uğramış çocuğu belirleme, değerlendirme ve ilgili birimlere bildirme görevlerini üstlenmeleri de gerekmektedir. Bu bağlamda çocukla çalışacak olan öğretmenlerin bu alanla ilgili bilgi düzeyleri ve tutumları ne kadar yüksek olursa, vakayla karşılaştıklarında hem vakayı tespit etmede hem de daha sonraki bildirim, yasal süreçler, sürecin takibi ve rehabilitasyon çalışmaları gibi konularda daha bilinçli ve güvenli hareket edebilirler.

Bu kadar önemli ve hassas bir konuda sınıf öğretmenlerinin çocuğa yönelik cinsel istismar tutumlarını inceleyen bu araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin cinsiyet, yaş

ve medeni durumlarına ile çocuğa yönelik cinsel istismar tutumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu, ancak sınıf öğretmenlerinin kıdem, çocuk ihmal ve istismarına yönelik eğitim alma, çocuk ihmal ve istismarı konusunda eğitime gereksinim duyma ve cinsel istismarın belirtilerini tanımlamada kendini hazır hissetme değişkenleri arasında farkın anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Cinsel istismarın belirtileri, tanınması, alınabilecek önlemler ve istismar durumu ile karşılaştıklarında süreci yönetebilmeleri konusunda öğretmenlerin sağlıklı bilgi edinebilecekleri okul temelli eğitim programları hazırlanabilir.
- Eğitim programları ile öğretmenlerin; Çocuk İzlem Merkezleri, cinsel istismarın belirtileri, cinsel istismar vakasıyla karşılaşmaları durumunda bildirimde bulunulması gereken birimler ve bildirim süreci hakkında bilgilenmeleri sağlanabilir.
- Cinsel istismarın önlenmesi için devletin cinsel istismarla ilgili birimlerinin belirli bir plan çerçevesinde koordineli olarak çalışmaları ve birimler arasındaki bağlantıları, iletişimleri sıkı tutarak bu konuyu ele almaları, tüm birimlerin önleme çalışmalarına dahil olmaları gerektiği söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Abrahams, N., Casey, K., & Daro, D. (1992). Teachers' Knowledge, Attitudes, and Beliefs about Child Abuse and Its Prevention. *Child Abuse & Neglect*, 16(2), 229-238.
- Akın, A., Aşut, S., Demirci, İ., Akbaş, Ş.Z., Güler, H., Demir, O., & Kaymaz, B. (2013). Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutum Ölçeği Türkçe Formu'nun Geçerlik ve Güvenirliği. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu Bildiriler Kitabı II*, Sakarya, 11-14.
- Alzoubi, F.A., Ali, R.A., Flah, I.H., & Alnattour, A. (2018). Mothers' Knowledge & Perception about Child Sexual Abuse in Jordan. *Child Abuse & Neglect*, 75, 149-158.
- Baginsky, M. (2003). Newly Qualified Teachers and Child Protection: A Survey of Theirviews, Training and Experiences. *Child Abuse Review*, 12(2), 119-127.
- Beyazıt, U. ve Bütün Ayhan, A. (2015). Türkiye'de Yapılmış Çocuğun Mağdur Olduğu Cinsel İstismar Olgularını Konu Alan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 31, 443-453.
- Beyazıt, U. (2015). Kuzey Kıbrıs Örnekleminde Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Olgularının Karakteristik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 3(9), 449-456.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (14. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can Yaşar, M., İnal Kızıltepe, G. & Kandır, A. (2014). Öğretmen Adaylarının Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 286-303.
- Can Yaşar, M., Şenol, F.B., & Akyol, T. (2015). Öğretmen Adaylarının Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutumlarının İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health and Sciences Journal*, 1(2), 228-241.
- Can Yaşar, M., Karaca, N.H., & Kaya, Ü.Ü. (2018). Çocuk Cinsel İstismarının Bildirimine Yönelik Öğretmen Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *PESA International Journal of Social Studies*, 4(2), 265-273.
- Cantón-Cortés, D., Cortés, M.R., & Cantón, J. (2012). The Role of Traumagenic Dynamics on The Psychological Adjustment of Survivors of Child Sexual Abuse. *European Journal of Developmental Psychology*, 9(6), 665-680.

- Choo, W.Y., Walsh, K., Chinna, K., & Tey, N.P. (2013). Teacher Reporting Attitudes Scale (TRAS): Confirmatory and Exploratory Factor Analyses with a Malaysian Sample. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(2), 231-253.
- Cox, J.M., Webber, B., & Joachim, G. (2007). A Community Program to Fight Child Abuse: The fort Wayne Children's Foundation and Kids' Law. *Journal of Manipulative and Physiological Therapeutics*, 30(8), 607-613.
- Crosson-Tower, C. (2003). *The role of Educators in Preventing and Responding to Child Abuse and Neglect*. Child Abuse and Neglect User Manual Series. U.S. Department of Health and Human Services. <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/educator.pdf> Erişim Tarihi: 15.11.2018
- Çatık, A.E. ve Çam, O. (2006). Hemşire ve Ebelerin Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanıma Düzeylerinin Saptanması. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 22(2), 103-119.
- Davis, K.M. and Gidycz, C.A. (2001). Review: School Based Child Sexual Abuse Prevention Programs are Effective for Improving Prevention Skills and Knowledge. *Evidence Based Mental Health*, 2,12-14.
- Dereobalı, N., Çırak Karadağ, S., & Sönmez, S. (2013). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı, İhmal, Şiddet ve Eğitimcilerin Rolü Konusundaki Görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, (14)1, 50-66.
- Dhaliwal, G.K., Gauzas, L., Antonowicz, D.H., & Ross, R.R. (1996). Adult Male Survivors of Childhood Sexual Abuse: Prevalence, Sexual Abuse Characteristics, and Long-Term Effects. *Clinical Psychology Review*, 16, 619-639.
- Dilsiz, H. ve Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin Çocuk İstismar ve İhmal Konusunda Bilgi ve Risk Tanıma Düzeylerinin Tespit Edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health and Sciences Journal*, 2(1), 678-694.
- Dubowitz, H. (2002). Preventing Child Neglect and Physical Abuse, a Role for Pediatricians. *Pediatrics in Review*, 23(6), 191-196.
- Dukett, J.D. (2015). *Childhood Sexual Abuse and identity Development: The Role of Attachment and Self-Esteem*. Theses and Dissertations. Illinois State University, Illinois.
- Erol, D. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin, Çocuklardaki Fiziksel İstismar Belirtilerine İlişkin Farkındalıkları (Eskişehir İl Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Finkelhor, D. (1999). Child Sexual Abuse: Challenges Facing Child Protection and Mental Health Professionals. Ullmann, E. & Hilweg, W. (Eds.) *Childhood and Trauma Separation, Abuse, War* (p.101-115). Göttingen: Ashgate Publishing Company.
- Fraenkel, J.R. and Wallen, N.E. (2009). *How to Design and Evaluate Research in Education* (7th Edition). New York: The McGraw Hill Companies.
- Gallagher-Mackay, K. (2014). Teachers' Duty to Report Child Abuse and Neglect and The Paradox of Noncompliance: Relational Theory and "Compliance" in The Human Services. *Law & Policy*, 36(3), 256-289.
- Goebbels, A.F., Nicholson, J.M., Walsh, K., & De Vries, H. (2008). Teachers' Reporting of Suspected Child Abuse and Neglect: Behaviour and Determinants. *Health Education Research*, 23(6), 941-51.

- Goldman, J.D.G. and Bradley, G.L. (2011). Assessing Primary School Student-Teachers' Pedagogic Implementations in Child Sexual Abuse Protection Education. *European Journal of Psychology of Education*, 26(4), 479-493.
- Hurtado, A., Katz, C.L., Ciro, D., Gutfreund, D., & Nosike, D. (2014). Children's Knowledge of Sexual Abuse Prevention in El Salvador. *Annals of Global Health*, 80(2), 103-107.
- Hornor, G. (2010). Child Sexual Abuse: Consequences and Implications. *Journal of Pediatric Health Care*, 24(6), 358-364.
- Kefeli, H. (2016). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışları ile Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kenny, M.C. (2001). Child Abuse Reporting: Teachers' Perceived Deterrents. *Child Abuse & Neglect*, 25(1), 81-92.
- Kenny, M.C. (2004). Teachers' Attitudes Toward and Knowledge of Child Maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 28(12), 1311-1319.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk İhmalini ve İstismarını Önlemede Okul Çalışanlarının Sorumlulukları. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 38-47.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Lynn, K. (2008). *Evaluating Potential Obstacles to Mandated Reporting of Child Abuse and Neglect by Educators in a Suburban Public School District*. Unpublished Doctoral Dissertation. Available from ProQuest Dissertations and Theses Database (UMI No. 3370298).
- MacIntyre, D. and Carr, A. (2000). Prevention of Child Sexual Abuse: Implications of Programme Evaluation Research. *Child Abuse Review*, 9(3), 183-199.
- McKee, B.E. and Dillenburger, K. (2009). Child Abuse and Neglect: Training Needs of Student Teachers. *International Journal of Educational Research*, 48(5), 320-330.
- Mitchell, M.W. (2010). Child Sexual Abuse: A School Leadership Issue. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 83(3), 101-104.
- Modelli, M.E.S., Galva, M.F., & Pratesi, R. (2012). Child Sexual Abuse. *Forensic Science International*, 217, 1-4.
- O'toole, R., Webster, S.W., O'toole, A.W., & Lucal, B. (1999). Teachers' Recognition and Reporting of Child Abuse: A Factorial Survey. *Child Abuse and Neglect*, 23(11), 1083-1101.
- Özyürek, A. ve Çetin, A. (2018). Aile Hekimi ve Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarı Konusundaki Görüş ve Tutumları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 436-453.
- Pala, B. (2011). *Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi. Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., & Gomez-Benito, J. (2009a). The International Epidemiology of Child Sexual Abuse: A Continuation of Finkelhor (1994). *Child Abuse & Neglect*, 33, 331-342.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., & Gomez-Benito, J. (2009b). The Prevalence of Child Sexual Abuse in Community and Student Samples: A Meta-Analysis. *Clinical Psychology Review*, 29, 328-338.
- Polat, O. (2007). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı: Tanımlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Putnam, F.W. (2003). Ten-Year Research Update Review: Child Sexual Abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42, 269-278.
- Romano, E. and De Luca, R.V. (2001). Male Sexual Abuse: A Review of Effects, Abuse Characteristics, and Links With

- Later Psychological Functioning. *Aggression and Violent Behaviour*, 6, 55-78.
- Sağır, M. ve Gözler, A. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Görüşleri ve Farkındalık Düzeyleri. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 3(5), 67-102.
- Sarıbaş, K.A. (2013). *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Savi Çakar, F. ve Yazıcı Okuyan, H. (2017). Öğretmen Adaylarının Çocuk İstismarı ve İhmaline İlişkin Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 250-275.
- Stoltenborgh, M., Van Ijzendoorn, M.H., Euser, E.M., & Bakermans-Kranenburg, M.J. (2011). A Global Perspective on Child Sexual Abuse: Meta-Analysis of Prevalence Around The World. *Child Maltreatment*, 16(2), 79-101.
- T.C. Resmi Gazete (2005). *Çocuk Koruma Kanunu*. Sayı: 25876, Başbakanlık Basımevi, Ankara. Web: <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/1527.html>. Erişim Tarihi: 05.09.2018
- Tekin, U. ve Özgül, D. (2015). Çocuğun Cinsel İstismar Uğradığı Durumlarda Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Tutum ve Davranışları. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-29.
- Toros, K. and Tiirik, R. (2016). Preschool Teachers' Perceptions about and Experience with Child Abuse and Neglect. *Early Childhood Education Journal*, 44(1), 21-30.
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Walsh, K., Bridgstock, R., Farrell, A., & Schweitzer, R. (2005). Critical factors in teachers detecting and reporting child abuse and neglect implications for practice. *The Abused Child Trust Final Report*. Queensland: Queensl and University of Techno-logy.
- Walsh, K., Bridgstock, R., Farrella, A., Rassafianib, M. & Schweitzer, R. (2008). Case, Teacher and School Characteristics Influencing Teachers' Detection and Reporting of Child Physical Abuse and Neglect: Results from an Australian Survey. *Child Abuse & Neglect*, 32(10), 983-993.
- Walsh, K.M., Mathews, B.P., Rassafianib, M., Farrell, A., & Butler, D.A. (2012). Understanding Teachers' Reporting of Child Sexual Abuse: Measurement Methods Matter. *Children and Youth Services Review*, 34(9), 1937-1946.
- Warden, D. (2005). The Prevention of Child Sexual Abuse. B. Gillham, B., & Thomson, J.A. (Eds.). *Child Safety: Problem and Prevention from Preschool to Adolescence A handbook for Professionals* (p.122-133). London: Routledge.
- Webster, S.W., O'toole, R., O'toole, A.W. & Lucal, B. (2005). Overreporting and Underreporting of Child Abuse: Teachers' use of Professional Discretion. *Child Abuse & Neglect*, 29(11), 1281-1296.
- WHO (2006). Preventing Child Maltreatment: A Guide to Taking Action and Generating Evidence. WHO1-102. <https://www.who.int/mediacentre/factsheets/violence-against-children/en/> Erişim Tarihi: 26.10.2018
- Zhang, W., Chen, J., Feng, Y., Li, J., Zhao, X., & Luo, X. (2013). Young children's knowledge and skills related to sexual abuse prevention: A pilot study in Beijing, China. *Child Abuse & Neglect*, 37, 623-630.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Yaşar, M. C.; Erbasan, Ö.; Akçeşme, B.; Korkmaz, Ç. ve Gedik, H. (2018). Sınıf Öğretmenlerinin Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tutumlarının İncelenmesi, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7927>, Number: 73 Winter 2018, p. 1-16.